

Για το φόβο της μελλούσης κολάσεως και ότι πρέπει εκείνος που θέλει να σωθεί ποτέ να μην αμελεί τη σωτηρία του (Αββάς Δωρόθεος)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Ιουλίου 11, 2018

IB´ Διδασκαλία

Όταν ήμουν άρρωστος μέ πόνους στά πόδια μου, μερικοί άδελφοί, πού ήρθαν νά μέ έπισκεφθοῦν μέ ρωτοῦσαν νά τούς πῶ τήν αίτία, τής άρρώστιας, θέλοντας νά πετύχουν δυό πράγματα. Από τή μιά, νά μέ παρηγορήσουν καί νά μέ κάνουν νά ξεχάσω λίγο τόν πόνο μου καί από τήν άλλη, νά μοῦ δώσουν άφορμή νά τούς πῶ κάτι ωφέλιμο. Αλλά έπειδή δέν μ' άφηνε τότε ό πόνος νά σάς πῶ έκείνο πού ήθελα, καλό εἶναι νά άκούσετε τώρα μερικά πράγματα πάνω σ' αυτό. Γιατί εἶναι εὐχάριστο νά διηγείται κανείς τή θλίψη, όταν αυτή έχει πιά ξεπεραστεῖ. Καί στή θάλασσα, όταν ξεσηκώνεται φουρτούνα, πάντοτε στενοχωροῦνται ὅλοι οἱ ταξιδιώτες. Μετά ὅμως, άφοῦ καταλαγιάσει ή θάλασσα, χαίρονται καί εὐχαριστοῦνται νά διηγοῦνται μεταξύ τους τά γεγονότα.

Εἶναι ωφέλιμο, άδελφοί μου, ὅπως πάντα σάς λέω, καθετί νά τό αναφέρουμε στό Θεό καί νά λέμε ὅτι τίποτα δέν γίνεται χωρίς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, αλλά, ἔστω καί ἄν άκόμα ὑπάρχει κάποια έξωτερική αίτία, νά λέμε:

«Γνώριζε ό Θεός ὅτι ἔτσι εἶναι καλό καί συμφέρον καί ἔτσι ἔκανε».

Νά τί έννοῶ. Μποροῦσα νά πῶ ὅτι έπειδή ἔφαγα μέ ξένους καί βίασα λίγο τόν έαυτό μου γιά νά τούς εὐχαριστήσω, βάρυνε τό στομάχι μου καί τά πόδια μου ἔπαθαν φλεγμονή, ή ὁποία μοῦ προκάλεσε ρευματισμούς ή νά προφασισθῶ διάφορες άλλες αίτίες - γιατί ἄν θέλει κανείς, δέν δυσκολεύεται νά βρεῖ τέτοιες αίτίες. Αλλά πῶ σωστό καί ωφέλιμο εἶναι νά ποῦμε πώς ἤξερε ό Θεός ὅτι **αὐτό συμφέρει τήν ψυχή μου** καί ἔτσι ἔγινε.

Γιατί δέν ὑπάρχει τίποτα άπ' ὅσα κάνει ό Θεός, πού νά μήν εἶναι καλό , αλλά ὅλα εἶναι καλά, καί πολύ καλά μάλιστα. Δέν πρέπει λοιπόν νά λυπᾶται κανείς γιά ὅσα τοῦ συμβαίνουν, αλλά ὅλα, ὅπως εἶπα, νά τά βλέπει κάτω από τήν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ καί νά εἰρηνεύει.

Υπάρχουν μερικοί πού λυποῦνται τόσο πολύ μέ τίς θλίψεις πού τούς συμβαίνουν, ὥστε νά μήν θέλουν πιά καί τήν ἴδια τή ζωή τους καί νά θεωροῦν τό θάνατο εὐχάριστο πράγμα, γιά ν' άπαλλαγοῦν άπ' αυτές¹. **Αὐτό ὅμως τό παθαίνει κανείς από μικροψυχία καί πολλή άμάθεια, άγνοώντας τή φοβερή άνάγκη πού βρίσκεται ή ψυχή μετά τήν έξοδό της από τό σῶμα.** Τό ὅτι βρισκόμαστε

στόν κόσμο αυτόν, αδελφοί μου, είναι μεγάλη φιλανθρωπία του Θεού. Έπειδή όμως αγνοούμε όσα συμβαίνουν εκεί, θεωρούμε πολύ βαριά τά έδω. Δεν είναι όμως έτσι. Δεν ξέρετε τί λέει στο Γεροντικό; Ρώτησε κάποιος αδελφός, πολύ έπιμελής και δραστήριος στα πνευματικά, ένα Γέροντα λέγοντας: «Η ψυχή μου επιθυμεί τό θάνατο».

Καί του λέει ό Γέροντας:

«Αυτό συμβαίνει έπειδή ή ψυχή σου άποφεύγει τή θλίψη και δεν ξέρει ότι ή μέλλουσα θλίψη είναι πολύ χειρότερη από τήν έδω».

Καί παρόμοια κάποιος άλλος ρώτησε ένα Γέροντα λέγοντας:

«Γιατί μου συμβαίνει νά αισθάνομαι άκηδία όταν κάθομαι στό κελλί»;

Καί του άπαντάει ό Γέροντας:

«Έπειδή άκόμα δεν γνώρισες ούτε τήν άνάπαυση πού προσδοκάμε ούτε τήν κόλαση πού μάς περιμένει. Γιατί, αν ήξερες καλά αυτά τά δυό, και αν άκόμα τό κελλί σου ήταν γεμάτο σκουλήκια, ώστε νά είσαι βουτηγμένος σ' αυτά μέχρι τό λαιμό, θά υπέμενες χωρίς νά άκηδιάζεις».

Αλλά έμεις θέλουμε νά σωθοΰμε, χωρίς άγρύπνια και κόπο. Γι' αυτό και λιποψυχάμε στις θλίψεις, ενώ έχουμε καθήκον νά εύχαριστοΰμε μάλλον τό Θεό και νά μακαρίζουμε τούς έαυτούς μας, γιατί άξιωνόμαστε νά στενοχωρηθοΰμε λίγο έδω, για νά βροΰμε εκεί μικρή άνάπαυση.

Έλεγε και ένας Αββάς:

«Έκεΐνος πού προσεύχεται νά φύγει γρηγορότερα από αυτόν τόν κόσμο, ενώ άκόμα είναι γεμάτος πάθη, μοιάζει μέ άνθρωπο πού παρακαλεί τό ξυλουργό νά κομματιάσει τό κρεβάτι του άρρώστου, για νά τόν γλυτώσει από τήν άρρώστια»².

Γιατί μέ αυτό τό σάρκινο σΰμα ξεφεύγει λίγο ή ψυχή από τά πάθη της και βρίσκει παρηγοριά. Τρώει, πίνει, κοιμάται, ζει κοντά μέ τούς άλλους, συντροφεύεται από άγαπητά του πρόσωπα. **Όταν όμως χωριστεί από τό σΰμα, μένει μόνο ή ψυχή μέ τά πάθη της και τιμωρείται πάντοτε άπ' αυτά, παραμένοντας σ' αυτά και υποφέροντας από τήν ενόχλησή τους σαν νά βρίσκεται σέ καμίνι, και καταξοσχίζεται άπ' αυτά, ώστε νά μήν μπορεί νά φέρνει στό νοΰ της ούτε τόν ίδιο τό Θεό. Γιατί και μόνον ή μνήμη του Θεού παρηγορεί τήν ψυχή, όπως λέει και στόν Ψαλμό: «Έφερα στό νοΰ μου τό Θεό και εύφράνθηκα» (Ψαλμ. 76 : 4)**³. Ούτε και αυτό όμως δεν τό έπιτρέπουν τά πάθη.

Θέλετε νά σᾶς πῶ ἕνα παράδειγμα γιά νά ἐννοήσετε τί θέλω νά πῶ μ' αὐτό; Ἄς ἔρθει κάποιος ἀπό σᾶς νά τόν κλείσω σέ σκοτεινό κελλί καί νά μή φάει, νά μήν πιεῖ, νά μήν κοιμηθεῖ, νά μή συναντήσῃ κανέναν, νά μήν ψάλει, νά μήν προσευχηθεῖ, οὔτε νά θυμηθεῖ καθόλου τό Θεό, γιά τρεῖς μόνον μέρες, καί τότε θά μάθει τί τοῦ κάνουν τά πάθη. Καί αὐτό συμβαίνει ἐφόσον ἀκόμα βρισκόμαστε ἐδῶ. Πόσο μᾶλλον ὅταν χωριστεῖ ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα καί παραδοθεῖ σ' αὐτά καί μείνει μόνη μ' αὐτά!

Ἄραγε πόσα ἔχει ἡ ταλαίπωρη ψυχή νά ὑποφέρει ἀπό τά πάθη της. Μπορεῖτε καί ἀπ' αὐτά πού ζοῦμε ἐδῶ νά καταλάβετε ἐκείνη τή θλίψη. Γιατί, ὅταν κανείς ἔχει πυρετό, τί εἶναι ἐκεῖνο πού τόν καίει; Ποιά φωτιά ἢ ποιά ξύλα δημιουργοῦν ἐκείνη τή φλόγα; Καί ἂν τύχει νά ἔχει κανείς σῶμα ἀσθενικῆς κράσεως, δέν εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀνημποριά του πού τόν καίει καί τόν ταράσσει πάντοτε καί θλίβει τή ζωή του; Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν ἐμπαθή ψυχή. Πάντοτε βασανίζεται ἡ ταλαίπωρη ἀπό τήν ἴδια τήν κακομοιριά της, ἔχοντας διαρκῶς τήν πικρή ἀνάμνηση καί τήν ὀδυνηρή παραμονή τῶν παθῶν, πού τήν καίουν καί τήν καταφλέγουν ἀδιάκοπα. Καί ἀκόμα, ποιός μπορεῖ νά μιλήσει, ἀδελφοί μου, γιά τούς φοβερούς ἐκείνους τόπους, γιά τά σώματα ἐκεῖνα πού δημιουργοῦν στήν ψυχή τέτοια καί τόση ὀδύνη καί τή βασανίζουν, χωρίς νά φθείρονται, γιά τή φοβερή ἐκείνη φωτιά, γιά τό σκοτάδι, γιά τίς ἀνελέητες καί βασανιστικές δυνάμεις, γιά τά ἀμέτρητα ἄλλα βασανιστήρια, πού ἀναφέρονται μέ πολλούς τρόπους στίς θεῖες Γραφές, ὅλα ἀνάλογα μέ τίς κακές πράξεις καί τούς κακούς λογισμούς τῶν ψυχῶν; Γιατί, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἅγιοι ὀδηγοῦνται σέ τόπους φωτεινούς καί σέ ἀγγελική εὐφροσύνη, ἀνάλογα μέ τίς καλές τους πράξεις, ἔτσι καί οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπομονώνονται σέ τόπους σκοτεινούς καί ζοφερούς καί γεμάτους φόβο καί τρόμο, ὅπως λένε οἱ ἅγιοι. Γιατί, τί φοβερότερο καί ἐλεεινότερο ὑπάρχει ἀπό ἐκείνους τούς τόπους πού προορίζονται γιά τούς δαίμονες; Τί ἄλλο πῶς πικρό ἀπό τήν κόλαση, στήν ὁποία καταδικάζονται; Καί ὅμως τιμωροῦνται καί οἱ ἁμαρτωλοὶ μαζί μέ τούς δαίμονες, ὅπως λέει ἡ Γραφή: «Φύγετε μακριά μου οἱ καταραμένοι στήν αἰώνια φωτιά πού ἐτοιμάστηκε γιά τό διάβολο καί τούς ἀγγέλους του»⁴ (Ματθ. Κε' : 41).

Φοβερότερο ὅμως εἶναι ἐκεῖνο πού λέει ὁ **Ἄγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος**:

*«Καί ἂν ἀκόμα δέν ὑπῆρχε τό πύρινο ποτάμι καί ἂν δέν παράστεκαν οἱ φοβεροὶ ἐκεῖνοι ἄγγελοι καί μόνον καλοῦσαν ὅλους τούς ἀνθρώπους καί ἄλλους μέν τούς ἐπαινοῦσαν καί δόξαζαν καί ἄλλους τούς ἀπόδιωχναν γεμάτους ἀτίμωση – γιά νά μήν δοῦν τή δόξα τοῦ Θεοῦ – θά ὑπῆρχε ἄραγε ἄλλη τιμωρία πικρότερη ἀπό ἐκεῖνο τό βασανιστήριο τῆς ντροπῆς καί τῆς ἀτιμίας καί τήν ὀδύνη τοῦ ξεπεσμοῦ ἀπό τόσα ἀγαθά»;*⁵

Γιατί τότε καί μόνο ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως καί μόνον ἡ ἀνάμνηση τῶν πράξεών μας, ὅπως εἶπαμε πρίν, εἶναι χειρότερα ἀπό ἀμέτρητες καί ἀνήκουστες τιμωρίες.

Γιατί ἐκεῖ οἱ ψυχές θυμοῦνται ὅλα ὅσα τούς συνέβηκαν ἐδῶ, ὅπως λένε οἱ Πατέρες,

καί δέν μπορούν τίποτα άπ' αυτά νά ξεχάσουν τότε. Μ' εκείνο δέ πού λέει στόν Ψαλμό: *«Εκείνη τήν ήμέρα θά χαθοῦν ὅλοι οἱ διαλογισμοί τους»* (Ψαλμ. 145 : 4), έννοεῖ τούς διαλογισμούς αὐτῆς τῆς ζωῆς, δηλαδή γιά σπίτια, γιά τόπους, γιά γονεῖς, γιά τά παιδιά καί γενικά κάθε δοσοληψία. Αὐτά χάνονται ὅταν χωρίσει ἡ ψυχὴ ἀπό τό σῶμα, τίποτα ἀπό αυτά δέν θυμᾶται καί δέν φροντίζει. Ὅσα δέ ἔπραξε σύμφωνα μέ τήν ἀρετή ἢ ἀκολουθώντας ἕνα πάθος, αὐτά θυμᾶται καί τίποτα ἀπό αυτά δέν ξεχνάει. Ἀλλά ἂν ἕνας ὠφέλησε κάποιον ἢ ὠφελήθηκε ἀπό κάποιον, πάντοτε θυμᾶται καί ἐκεῖνον πού ὁ ἴδιος ὠφέλησε καί ἐκεῖνον ἀπό τόν ὁποῖον ὠφελήθηκε. Παρόμοια, ἂν ἔπαθε κακό ἀπό κάποιον ἢ ἂν ὁ ἴδιος ἔβλαψε κάποιον, πάντοτε θυμᾶται καί ἐκεῖνον πού τόν ἔβλαψε καί αὐτόν πού βλάφτηκε ἐξαιτίας του. Τίποτα, ὅπως εἶπα, ἀπ' ὅσα ἔπραξε σ' αὐτόν τόν κόσμο δέν ξεχνάει ἡ ψυχὴ. Ἀντίθετα ὅλα τά θυμᾶται, μετά τό χωρισμό της ἀπό τό σῶμα, πῶς έντονα καί πῶς ξεκάθαρα, ἐπειδὴ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπό τό γήινο αὐτό σῶμα.

Κάποτε μιλούσαμε μέ κάποιο μεγάλο Γέροντα γι' αὐτό τό θέμα καί ἔλεγε ὁ Γέροντας αὐτός ὅτι ἡ ψυχὴ θυμᾶται, μετά τήν ἐξοδó της ἀπό τό σῶμα, τό πάθος πού τό ἔκανε πράξη καί τήν ἁμαρτία καί τό πρόσωπο μέ τό ὁποῖο τήν ἔκανε. Καί ἐγώ τοῦ ἔλεγα: *«Ἴσως νά μὴν εἶναι ἔτσι, ἀλλά ἴσως παραμένει ἡ συνήθεια πού ἀπέκτησε ἡ ψυχὴ ἀπό τὴ διάπραξη τῆς ἁμαρτίας καί αὐτὴ θά θυμᾶται»*.

Καί περάσαμε πολλή ὥρα διαφωνώντας πάνω σ' αὐτό τό θέμα, θέλοντας νά τό διευκρινίσουμε. Καί δέν μπορούσε νά πειστεῖ ὁ Γέροντας ἀλλά ἐπέμενε ὅτι καί αὐτό τό εἶδος τῆς ἁμαρτίας θυμᾶται καί τόν τόπο ἀκόμα καί τό πρόσωπο πού ἁμάρτησε μαζί του. Καί ἂν πραγματικά εἶναι ἔτσι, τόσο τό χειρότερο γιά μᾶς, ἂν δέν προσέχουμε τόν ἑαυτό μας. Γι' αὐτό πάντα σᾶς λέω, φροντίστε νά καλλιεργεῖτε καλούς λογισμούς, γιά νά τούς βρεῖτε ἐκεῖ. Γιατί, ὅ,τι ἔχει κάνει κανεὶς ἐδῶ, αὐτό θά τόν συνοδεύσει καί αὐτό θά ἔχει ἐκεῖ. Ἄς φροντίσουμε νά γλυτώσουμε ἀπό μιά τέτοια ὀδυνηρὴ κατάντια, ἀδελφοί μου, ἄς ἀγωνιστοῦμε, καί ὁ Θεός θά μᾶς ἐλεήσει. Γιατί Αὐτός εἶναι, ὅπως λέει καί ὁ Ψαλμός *«Ἡ ἐλπίδα ὀλόκληρης τῆς γῆς καί αὐτῶν πού βρίσκονται μακριά στή θάλασσα»* (Ψαλμ. 64 : 6). Ἐκεῖνοι πού βρίσκονται στά πῶς μακρινά σημεῖα τῆς γῆς, εἶναι ὅσοι βρίσκονται σέ τέλεια κακία καί ἐκεῖνοι πού βρίσκονται μακριά στή θάλασσα εἶναι ὅσοι παραμένουν σέ τέλεια ἄγνοια. Καί ὅμως καί ὅλων αὐτῶν ἐλπίδα εἶναι ὁ Χριστός.

Πρέπει νά καταβάλλουμε λίγο κόπο, ἄς μοχθήσουμε λοιπόν γιά νά βροῦμε ἔλεος. Ἄν ἔχει κανεὶς ἕνα χωράφι καί τό παραμελήσει καί χερσωθεῖ, ὅσο τό παραμελεῖ τόσο γεμίζει ἀγκάθια καί τριβόλια. Ὅταν ὅμως ἔρθει νά τό καθαρίσει, ἀνάλογα μέ τό πόσο γεμάτο εἶναι, τόσο θά ματώσουν τά χέρια του, προσπαθώντας νά ξεριζώσει τά ἀγριοχορτά ἐκεῖνα, πού ἄφησε νά μεγαλώσουν τόν καιρό τῆς ἀμελείας του. Γιατί, εἶναι ἀδύνατο νά μὴ θερίσει κανεὶς ὅ,τι ἔσπειρε. Πρέπει δέ ἐκεῖνος πού θέλει νά καθαρίσει τό χωράφι του πρῶτα - πρῶτα νά ξεριζώσει καλά ὅλα, τ' ἀγριοχορτά. Γιατί ἂν δέν ξεριζώσει καλά ὅλες τίς ρίζες τους, ἀλλά τά κόψει μόνον ἀπό πάνω, θά

φυτρώνουν πάλι. Πρέπει λοιπόν κανείς να βγάλει, όπως είπα, και τις ίδιες τις ρίζες τους και αφού τό καθαρίσει καλά από τὰ αγριόχορτα και τ' ἀγκάθια και τὰ ὅμοια τους, να τό ισοπεδώσει και να σπάσει τούς σβώλους και ἔτσι να τό ὀργώσει. Και αφού πρώτα τό περιποιηθεῖ τότε να σπείρει τόν καλό σπόρο. Γιατί, ἄν μετά από τόση περιποίηση τό ἀφήσει ἄσπαρτο, φυτρώνουν πάλι τ' ἀγριόχορτα και βρίσκουν τό χῶμα μαλακό και πρόσφορο από τήν περιποίηση, και ριζώνουν βαθιά και μεγαλώνουν και πολλαπλασιάζονται περισσότερο.

Τό ἴδιο συμβαίνει και μέ τήν ψυχή. Πρώτα πρέπει να κόψει κάθε παλαιά ἐμπαθή προσκόλληση και τις κακές συνήθειες πού ἔχει - γιατί **δέν ὑπάρχει τίποτα χειρότερο από τήν κακή συνήθεια**. Ὁ Ἅγιος Βασίλειος λέει: «*Δέν εἶναι μικρός ὁ ἀγώνας πού χρειάζεται να κάνει κανείς για να ἀπαλλαγῆ ἀπό τή συνήθεια. Γιατί ἡ συνήθεια πού μέ τό χρόνο ἐδραιώνεται, παίρνει κατά κανόνα δύναμη δεύτερης φύσεως*»6.

Πρέπει λοιπόν ν' ἀγωνιστεῖ κανείς, όπως είπα, ὄχι μόνο ἐνάντια στις κακές συνήθειες και τὰ πάθη, ἀλλά και ἐνάντια στις αἰτίες πού τὰ προκαλοῦν και πού εἶναι οἱ ρίζες τους. Ἄν δέν βγοῦν οἱ ρίζες, θά ξαναφυτρώνουν τ' ἀγκάθια. Γιατί ὑπάρχουν μερικά πάθη πού, ἄν κόψει κανείς τις αἰτίες τους, τ' ἀποδυναμώνει. Ὅπως ὁ **φθόνος**. Ἀπό ἄλλος του δέν εἶναι τίποτα, ἀλλά ἔχει πολλές αἰτίες. Μιά ἀπ' αὐτές εἶναι ἡ φιλοδοξία - γιατί θέλοντας να δοξασθεῖ κανείς, φθονεῖ ὅποιον δοξάζεται ἢ ὅποιον προτιμᾶται. Παρόμοια και ἡ **ὀργή** προέρχεται και ἀπό πολλά ἄλλα αἴτια ἀλλά περισσότερο ἀπό τή φιληδονία. Αὐτό διηγεῖται κάποιος για ἕναν ἅγιο ὅτι ἔλεγε: «*Γι' αὐτό ἀρνοῦμαι τις ἡδονές, για να κόψω τις αἰτίες τοῦ θυμοῦ*»7.

Και ὅλοι οἱ Πατέρες λένε ὅτι **κάθε πάθος γεννιέται ἀπ' αὐτά τὰ τρία βασικά πάθη, τῆς φιλοδοξίας, τῆς φιλαργυρίας και τῆς φιληδονίας** 8, ὅπως μέ διάφορους τρόπους σᾶς ἔχω πεῖ.

Πρέπει να κόψει λοιπόν κανείς, ὄχι ἄλλος τὰ πάθη ἀλλά και τις αἰτίες πού τὰ προκαλοῦν· και ἔτσι να εὐπρεπίσει τὰ ἦθη του μέ τή **μετάνοια**, μέ τὰ δάκρυα και τότε ν' ἀρχίσει να σπέρνει τόν καλό σπόρο, πού εἶναι τὰ καλά ἔργα, γιατί, ὅπως ἀκριβῶς είπαμε για τό χωράφι ὅτι ἄν, αφού τό καθαρίσει και τό περιποιηθεῖ ὁ γεωργός, δέν σπείρει καλό σπόρο, φυτρώνουν τ' ἀγριόχορτα και βρίσκουν μαλακό και καλοσκαμμένο χῶμα και ριζώνουν πύ βαθιά, τό ἴδιο συμβαίνει και στόν ἄνθρωπο.

Ἄν δηλαδή, αφού διορθώσει τὰ ἦθη του και μετανοήσει για τις πράξεις τοῦ παρελθόντος, παραμελήσει τήν ἀγαθοεργία και τήν προσπάθεια για τήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν, πραγματοποιεῖται σ' αὐτόν ἐκεῖνο πού λέει τό Εὐαγγέλιο: «*Ὅταν τό ἀκάθαρτο πνεῦμα βγεῖ ἀπό τόν ἄνθρωπο τριγυρίζει σέ ξερότοπους ζητώντας*

ανάπαυση και άφοϋ δέν τή βρίσκει πουθενά λέει: «Θά γυρίσω πίσω στό σπίτι μου άπ' όπου έφυγα». Καί γυρίζοντας πίσω τό βρίσκει άκατοίκητο, δηλαδή άδειο άπό κάθε άρετή καί καθαρό καί στολισμένο. Τότε πηγαίνει καί βρίσκει άλλα έπτά δαιμόνια χειρότερα άπ' αυτό καί τά παίρνει μαζί του καί άφοϋ καταλάβουν τό χώρο κατοικούν πλέον έκει καί παθαίνει ό άνθρωπος χειρότερα άπ' ό,τι είχε πριν ύποστει (Λουκ. Ια΄ : 24-27).

Γιατί είναι αδύνατο ή ψυχή νά παραμείνει στην ίδια κατάσταση, αλλά βαδίζει προοδευτικά είτε στό καλύτερο, είτε στό χειρότερο. Γι' αυτό καθέννας πού θέλει νά σωθει πρέπει, όχι μόνον νά μήν κάνει τό κακό, αλλά νά εργάζεται τό άγαθό, όπως λέει στόν Ψαλμό: «Απομακρύνσου άπό τό κακό καί κάνε τό καλό» (Ψαλμ. 36 : 27). Δέν είπε: «Απομακρύνσου άπό τό κακό» μόνον, αλλά καί «κάνε τό καλό». Δηλαδή, αν συνήθιζε κανείς νά είναι άδικος, πρέπει νά φτάσει όχι μόνον νά μήν άδικει κανέναν αλλά καί νά κάμει έργα δικαιοσύνης.

Αν ήταν άσωτος πρέπει όχι μόνον νά φτάσει νά μήν άσωτεύει, αλλά καί νά έγκρατεύεται.

Αν ήταν όργίλος, πρέπει όχι μόνον νά μήν όργίζεται, αλλά νά άποκτήσει καί πραότητα.

Αν ήταν κανείς πολύ θρασύς, πρέπει όχι μόνον νά μήν εκφράζεται μέ θράσος, αλλά καί νά ταπεινώνεται.

Καί αυτό σημαίνει τό «άπομακρύνσου άπό τό κακό καί κάνε τό καλό»⁹. Γιατί **κάθε πάθος έχει καί τήν αντίστοιχη άρετή του**. Η υπερηφάνεια έχει τήν ταπεινοφροσύνη, ή φιλαργυρία έχει τήν έλεημοσύνη, ή άσωτία τήν έγκράτεια, ή άνυπομονησία τήν ύπομονή, ή όργή τήν πραότητα, τό μίσος τήν άγάπη. Καί μέ λίγα λόγια, κάθε πάθος έχει, όπως είπα, τήν αντίστοιχη άρετή του.

Αυτά σάς τά είπα πολλές φορές. Όπως ακριβώς λοιπόν βγάλαμε άπό μέσα μας τίς άρετές καί βάλαμε στην θέση τους τά πάθη, έτσι **πρέπει νά κοπιάσουμε όχι μόνο νά βγάλουμε τά πάθη, αλλά καί νά ξαναβάλουμε τίς άρετές καί νά τίς έδραιώσουμε στις θέσεις τους**. Γιατί **οι άρετές μάς δόθηκαν άπό τό Θεό κατά τή δημιουργία**. Έπειδή, όταν δημιούργησε ό Θεός τόν άνθρωπο, του έσπειρε μέσα του τίς άρετές, όπως λέει ή Αγία Γραφή: «*Άς δημιουργήσουμε τόν άνθρωπο “κατ' εικόνα” δική μας καί “καθ' όμοίωσιν”*» (Γεν. 1 : 26).

Κατ' εικόνα είπε, έπειδή ό Θεός δημιούργησε τήν ψυχή άφθαρτη καί άυτεξούσια. “Καθ' όμοίωσιν” δέ έννοει, ό,τι έχει σχέση μέ τήν άρετή ¹⁰. Γιατί λέει: «*Γίνετε οίκτίρμονες όπως καί ό Πατέρας σας ό ούράνιος είναι οίκτίρων*» (Λουκ. Στ΄ : 36), «*Γίνετε άγιοι γιατί έγώ είμαι άγιος*» (Λευϊτ. 11 : 44). Καί πάλι ό Απόστολος είπε:

«*Νά εἴσαστε μεταξύ σας ἀγαθοί καί ἀγαθοπροαίρετοι*» (Ἐφεσ. Δ' : 32).

Καί λέει ὁ Ψαλμός ὅτι: «*Εἶναι ἀγαθός ὁ Κύριος γι' αὐτούς πού ὑπομένουν*» (Θρῆν. Ἱερ. 3 : 25) καί ἄλλα σχετικά. Αὐτό σημαίνει τό «*καθ' ὁμοίωσιν*». Ὡστε μᾶς ἔδωσε ὁ Θεός τίς ἀρετές μαζί μέ τήν ὑπόστασή μας, **τά πάθη ὅμως δέν τά εἶχαμε μαζί μέ τήν ὑπόστασή μας, οὔτε καί αὐτά τά ἴδια τά πάθη ἔχουν καμιά οὐσία καί ὑπόσταση, ἀλλά ὅπως ἀκριβῶς οὐσιαστικά τό σκοτάδι δέν ὑπάρχει, ἀλλά εἶναι μιά παθητική κατάσταση τοῦ ἀέρα πού - ὅπως λέει ὁ Μέγας Βασίλειος¹¹, παρουσιάζεται μόλις λείψει τό φῶς - ἔτσι εἶναι καί τό σκοτάδι τῶν παθῶν**. Ἀφοῦ, μέ τή φιληδονία, ξεστράτισε ἐναντίον της.

Ἔχουμε λοιπόν ἀνάγκη, ὅπως ἀκριβῶς σᾶς εἶπα, καί γιά τό χωράφι, μετά ἀπό τό προσεκτικό καθάρισμα, ἀμέσως νά σπείρουμε τόν καλό σπόρο, ὥστε αὐτός νά φέρει καί τόν ἀνάλογο καλό καρπό. Πρέπει ἀκόμα ὁ γεωργός, μόλις ρίξει τόν καλό σπόρο, ἀμέσως νά τόν κρύψει καί νά τόν θάψει στή γῆ, γιατί ἔρχονται τά πουλιά καί τόν ἀρπάζουν καί χάνεται. Καί ἀφοῦ τόν κρύψει περιμένει τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, μέχρι νά βρέξει καί νά φυτρώσει ὁ σπόρος. Γιατί, καί ἂν κάνει ὁ γεωργός χίλιους κόπους καθαρίζοντας, φροντίζοντας καί σπέρνοντας, δέν βρέξει ὅμως ὁ Θεός νά ποτίσει τό σπόρο, πάει χαμένος ὅλος ὁ κόπος του. Ἔτσι πρέπει καί ἐμεῖς, καί **ἂν ἀκόμα κάνουμε κάτι καλό νά τό σκεπάζουμε μέ τήν ταπεινοφροσύνη καί νά ἀναθέτουμε στό Θεό τήν ἀδυναμία μας, παρακαλώντας Του νά εὐλογήσει τόν κόπο μας, γιατί διαφορετικά πάει χαμένος**.

Συμβαίνει πολλές φορές καί μετά τή βροχή καί τό φύτρωμα τοῦ σπόρου, νά μὴν ξαναβρέξει γιά πολύ καιρό, καί τότε ξεραίνεται τό φύτρο καί χάνεται. Γιατί ἔχει ἀνάγκη πότε - πότε ἀπό τή βροχή καί ὁ σπόρος καί τό φύτρο, μέχρι νά στερεωθεί. Ὅμως οὔτε καί τότε δέν μπορεῖ κανεὶς νά ξεγνοιάσει. Γιατί μερικές φορές ἀφοῦ μεγαλώσει καί κάνει στάχυ, πέφτει ἀκρίδα ἢ χαλάζι ἢ κάτι ἄλλο, καί χάνει τόν καρπό. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν ψυχή. **Ὅταν κοπιάσει καί καθαριστεῖ ἀπ' ὅλα τά πάθη πού ἀναφέραμε, καί καταβάλει ἄοκνη προσπάθεια γιά τήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν, πρέπει νά εἶναι πάντοτε στραμμένη στό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί στή σκέπη Του, γιά νά μὴν τήν ἐγκαταλείψουν καί χαθεῖ**. Γιατί ὅπως ἀκριβῶς εἶπαμε γιά τό σπόρο ὅτι καί μετά τό φύτρωμα καί τό μέγλωμα καί τήν καρποφορία, ἂν δέν βρέξει πότε-πότε ξεραίνεται καί χάνεται, τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τόν ἄνθρωπο. Ἄν, ἀφοῦ προσπαθήσει καί κάνει πολλά, πάρει ὅμως ὁ Θεός τή Χάρη καί τή σκέπη Του καί τόν ἐγκαταλείψει, χάνεται. **Ἡ δέ ἐγκατάλειψη παραχωρεῖται στόν ἄνθρωπο ἐκεῖνο πού ἐπιχειρεῖ πράγματα ἀντίθετα ἀπό τήν πνευματική του κατάσταση**, π. χ. ἂν κάποιος εἶναι εὐλαβῆς καί πέσει σέ ἀδιαφορία, ἢ ταπεινός καί πέσει στή θρασύτητα. Καί δέν ἐγκαταλείπει ὁ Θεός τόσο τόν ἀδιάφορο ἂν ἀδιαφορήσει, οὔτε τό θρασύ ἂν συμπεριφερθεῖ μέ θρασύτητα, ὅσο ἐγκαταλείπει τόν εὐλαβῆ ἂν ἀδιαφορήσει καί τόν ταπεινό, ἂν θρασυνθεῖ. Αὐτό σημαίνει τό νά ἀμαρτήσῃ κανεὶς ἀντίθετα μέ τήν κατάσταση του καί ἀπ' αὐτό

προέρχεται ή εγκατάλειψη. Γι' αυτό και **ὁ Ἅγιος Βασίλειος διαφορετικά κρίνει τὴν ἀμαρτία τοῦ εὐλαβοῦς καὶ διαφορετικά τοῦ ἀδιάφορου.**

Ὅταν τέλος φυλάξει κανείς τὸν ἑαυτόν του ἀπ' ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ προσέχει, ὥστε, **ἂν κάνει ἕνα μικρὸ καλὸ, νὰ μὴν τὸ κάνει μὲ κενοδοξία ἢ ἀνθρωπαρέσκεια ἢ σύμφωνα μὲ κάποιον ἀνθρώπινο λογισμό καὶ χάνει ἀπ' αὐτὸ τὸ μικρὸ καὶ ὅλα ὅσα ἔχει κάνει** - ὅπως εἶπαμε γιὰ τὴν ἀκρίδα καὶ τὸ χαλάζι καὶ τὰ παρόμοια. Καὶ ὅπως συμβαίνει καὶ στὰ θέματα τῆς γεωργίας, καὶ ὅταν ἀκόμα δὲν πάθει τίποτα ὁ καρπός, ἀλλὰ φυλαχθεῖ μέχρι τὸ θερισμό, οὔτε τότε δὲν πρέπει νὰ ξεγνοιάσει ὁ γεωργός. Γιατί πολλές φορές συμβαίνει, καὶ ἀφοῦ θερίσει κανείς τὸ χωράφι του καὶ καταβάλλει ὅλους τοὺς κόπους του, νὰ ἔρθει ἕνας κακὸς ἄνθρωπος μὲ μίσος στὴν καρδιά του καὶ νὰ βάλει φωτιά στὸν καρπὸ ἐκεῖνο καὶ νὰ καταστρέψει ὅλο τὸν καρπὸ καὶ τὸν κόπο τοῦ γεωργοῦ. Ὅστε λοιπὸν μέχρι νὰ δεῖ ὅτι καθάρισε καλὰ τὸ σπὸρο καὶ τὸν ἔβαλε στὴν ἀποθήκη, δὲν μπορεῖ νὰ ξεγνοιάσει. Παρόμοια καὶ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ὅταν ἀκόμα καταφέρει νὰ ξεφύγει ἀπ' ὅλα ὅσα εἶπαμε, δὲν πρέπει οὔτε τότε νὰ ξεγνοιάσει. Γιατί συμβαίνει μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ, νὰ βρίσκει τρόπους ὁ διάβολος νὰ τὸν πλανᾷ ἢ μὲ δικαιώματα ἢ μὲ ὑπερηφάνεια ἢ βάζοντάς του λογισμοὺς ἀπιστίας ἢ αἰρέσεως. Καὶ τότε καταστρέφει ὄχι μόνον ὅλους τοὺς καρπούς του, ἀλλὰ καὶ τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸ Θεό. Καὶ ὅ,τι δὲν μπόρεσε νὰ καταφέρει προσπαθώντας νὰ τὸν ρίξει σὲ κακὲς πράξεις, τὸ καταφέρνει μὲ τὸ νὰ τὸν ρίξει σ' ἕνα λογισμό. Γιατί **εἶναι δυνατόν ἀκόμα καὶ ἕνας λογισμὸς νὰ σταθεῖ ἱκανὸς νὰ χωρίσει κάποιον ἀπὸ τὸν Θεό, ἂν τὸν δεχθεῖ καὶ συμφωνήσει μαζί του.** Ὅστε ἐκεῖνος πού θέλει πραγματικὰ νὰ σωθεῖ δὲν πρέπει νὰ ξεγνοιάσει μέχρι **τὴν τελευταία του ἀναπνοή.** Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ καταβάλλουμε πολὺ **κόπο καὶ φροντίδα καὶ συνεχὴ προσευχή, ὥστε ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἀγαθότητά Του νὰ μᾶς σκεπάσει καὶ νὰ μᾶς διασώσει, γιὰ τὴ δόξα τοῦ ἀγίου ὀνόματός Του.** Ἀμήν.

---

1 Ἡ κατανόηση τοῦ θέματος τῆς παρατάσεως τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου σάν καρποῦ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ δίνει νέα διάσταση στοῦ θέμα τῆς μετάνοιας καὶ τῆς συναισθήσεως τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος καταλάβει ὅτι ζεῖ «κατὰ χάριν», καὶ ὄχι ὅπως νομίζει «φυσικά», θ' ἀλλάξει ὁποσδήποτε ὀπτική γωνία καὶ θ' ἀτενίσει τὴ θέση του στὴ ζωὴ σάν χρέωση στοῦ κεφάλαιο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ.

Μόνον ψυχὲς φωτισμένες ἀπὸ τὴν ἐνοίκηση τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος σάν τὸν ἀββὰ Δωρόθεο μποροῦν νὰ ἔχουν τέτοια ὄντολογικὴ θεώρηση καὶ τέτοια ἀνθρωπολογικὴ τοποθέτηση.

2 Μαρκ. Ἐρημ. (Εὐάγρ.) P.G. 65, 908B.

3 «Ἐχεις ἐν σεαυτῷ τὴν συμμαχίαν, ἣν κάγω καί πᾶς ὁ βουλόμενος. Θελήσαι δεῖ μόνον, ὀρμησαι μόνον. Ἐγγύς ἢ παράκλησις, ἐν τῷ στόματί σου, καί ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Ἐμνήσθητι τοῦ Θεοῦ, φησί, καί εὐφράνθητι. Τί μνήμης ἐτοιμότερον; Μνήσθητι καί σύ, καί εὐφράνθητι. Ὡ τοῦ εὐπορίστου τῆς ἰατρείας! Ὡ τοῦ τάχους τῆς θεραπείας! Ὡ τοῦ μεγέθους τῆς δωρεᾶς! Οὐ κομίζει μόνον ὀλιγοψυχίαν καί λύπην μνημονευθεὶς ὁ Θεός, ἀλλὰ καί εὐφροσύνην ἐργάζεται». (Γρηγ. Ναζ. P. G. 35, 968C).

4 Πρέπει νά σημειωθεῖ ἡ θέση πού παίρνει ὁ ἄββας Δωρόθεος στό θέμα τῆς μελλούσης κολάσεως.

Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἔξωξη τοῦ Ἀδάμ ἀπό τόν Παράδεισο δέν εἶναι ἐκδίκηση καί τιμωρία ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ «διὰ τὴν προσβληθεῖσαν Θεῖαν Δικαιοσύνην», ἔτσι καί ἡ μέλλουσα γέεννα δέν ἀποτελεῖ ἀποκατάσταση «τῆς προσβληθείσης Θεῖας Δικαιοσύνης», ἀλλά τραγική συνέπεια τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τὰ «κατά φύσιν» καί διαιώνιση τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Ἡ ἔμφαση στό σημεῖο τῆς ὀδύνης πού προέρχεται ἀπό τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ γιατί τῆς λείπουν οἱ ἐπίγειες παρακλήσεις, ἡ μοναξιά, ἡ ἀπουσία τοῦ Θεοῦ, ἡ μνήμη τῶν ἁμαρτιῶν τῆς καί ἡ παράδοση στίς δυνάμεις τοῦ σκότους, δίνει ὅλες τίς διαστάσεις τῆς τραγικότητος καί τοῦ ἀποτροπιασμοῦ πού προκαλεῖ αὐτὴ ἡ αἰώνια καταδίκη. Ταυτόχρονα ὁμως δίνει ἀπάντηση στόν ἐπιπόλαιο συλλογισμό μερικῶν σύγχρονων ἀνθρώπων –«ὁ Θεός δέν εἶναι κακοῦργος, ἄρα δέν ὑπάρχει κόλαση» ἢ «ἡ κόλαση καί ὁ παράδεισος εἶναι ἐδῶ»– καθὼς ἐπίσης καί στίς δογματικές παρεκκλίσεις τῆς Δυτικῆς θεολογίας (πρβλ. Π. Νέλλα· Ἡ περί δικαίωσεως διδασκαλία Ν. Καβάσιλα. Πειραιεύς 1975).

5 Ἰ. Χρυσ. P.G. 47, 294.

6 «Οὐκοῦν ἵνα μήτε διὰ ὀφθαλμῶν μήτε διὰ ὠτων ἐρεθισμούς εἰς ἁμαρτίαν δεχόμεθα καί κατὰ τό λανθάνον προσεθισθῶμεν αὐτῇ καί ὥσπερ τύποι τινές καί χαρακτῆρες τῶν ὀρωμένων καί ἀκουομένων ἐναπομείνωσι τῇ ψυχῇ εἰς ὄλεθρον καί ἀπώλειαν καί ἵνα δυνηθῶμεν ἐπιμένειν τῇ προσευχῇ ἀφιδιάζωμεν πρῶτον κατὰ τὴν οἴκησιν. Οὕτω γάρ ἂν καί τοῦ προλαβόντος ἔθους περιγενόμεθα, ἐν ᾧ ἄλλοτριῶς ἐζήσαμεν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ (οὐ μικρός δέ οὗτος ἀγών, τῆς ἐαυτοῦ συνηθείας περιγενέσθαι· ἔθος γάρ διὰ μακροῦ χρόνου βεβαιωθέν φύσεως ἰσχύν λαμβάνει), καί τοὺς ἐξ ἁμαρτίας δέ σπύλους ἐκτρίψαι δυνησόμεθα τῇ τε φιλοπόνῳ προσευχῇ καί τῇ ἐπιμόνῳ μελέτῃ τῶν τοῦ Θεοῦ θελημάτων». (Μ. Βασίλειος P.G. 31, 926B). Καί: «Ἐξίς μὲν ἀπό συνηθείας, ἀπό δέ ἔξεως φύσις ἐγγίνεσθαι εἴωθεν. Χαλεπόν δέ καί δύσκολον μετακινήσαι, ἢ μεταβαλεῖν φύσιν, πλήν τῷ Θεῷ δυνατόν, φύσις γάρ οὐκ ἀντιτάσσεται τῷ Θεῷ».

7 «Διὰ τοῦτο περιαιρῶ τάς ἡδονάς, ἵνα τάς τοῦ θυμοῦ περικόψω προφάσεις. Οἶδα γάρ αὐτόν ἀεὶ μαχόμενον ὑπὲρ τῶν ἡδονῶν, καί ἐκταράσσοντά μου τόν νοῦν, καί τὴν

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

γνώσιν ἀποδιώκοντα». (Εὐάγ. P.G. 40, 1252B - Νεῖλ. P.G. 79, 1200).

8 Μαρκ. Ἐρημ. P.G. 65, 917CD.

9 Μ. Βασλ. P.G. 31, 1085AB.

10 «Εἰ τοίνυν τις ἐν τῷ βίῳ μιμήσαιο τῆς θείας φύσεως τά γνωρίσματα, ἐκεῖνο γίνεται τρόπον τινά οὐ τήν μίμησιν ἐναργῶς ἐνεδείξατο». (Γρηγ. Νύσ. P.G. 44, 1177B).

11 «Λέγομεν τοίνυν καί τοῦτο τό σκότος μή κατ' οὐσίαν ὑφεστηκέναι, ἀλλά πάθος εἶναι περί τόν ἀέρα στερήσει φωτός ἐπιγινόμενον». (Μ. Βασ. P. G. 29, 40C). Καί: «Σκότος μέν, ἀήρ ἐστερημένος φωτός· φῶς δέ οὐσία διαλυτική σκότους». (Μ. Βασ. P.G. 30, 408D).

[Ἀπό τό βιβλίο: «Ἀββᾶ Δωροθέου ἔργα ἀσκητικά» (IB´ Διδασκαλία σελ. 289-299), Ἐκδόσεις «ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ», Ἱερά Μ. Τιμίου Προδρόμου Καρέα]

(Πηγή ηλ, κειμένου: HristosPanagia3.blogspot.com)